

CONSIDERATII CU PRIVIRE LA INSTITUTIA
INFRAȚIUNII DEVIATE

MIHAI DUNEA

Majoritatea autorilor de lucrări de specialitate în domeniul dreptului penal definesc infracțiunea deviată ca fiind acea infracțiune săvârșită fie prin devierea acțiunii, datorită greșelii făptuitorului, de la obiectul sau persoana împotriva căreia fusese îndreptată, la un alt obiect sau o altă persoană (*aberratio ictus*), fie prin îndreptarea acțiunii, datorită erorii făptuitorului, asupra altei persoane ori asupra altui obiect decât acela pe care făptuitorul voia să-l vatăme sau să-l pună în pericol (*error in persona* sau *error in re*).¹ Fără a critica corectitudinea formulărilor de acest gen, juste în sine, nu putem să nu observăm totuși că ele nu oferă, propriu-zis, o definiție a infracțiunii deviate, ci doar înfățișează două dintre formele sub care se manifestă mai des aceasta, respectiv *aberratio ictus* și *error in persona*. După cum s-a arătat în doctrină (în special cea străină), infracțiunea deviată mai cunoaște și alte forme de manifestare, respectiv *aberratio causae* și *aberratio delicti*, pe care le vom prezenta în cele ce urmează. Pentru aceste considerente, ne permitem o încercare de enunțare a unei accepțiuni a conceptului de “infracțiune deviată” care, în opinia noastră, tinde să cuprindă la modul general, esența acestei instituții penale, creând totodată posibilitatea încadrării în cuprinsul său a oricăreia dintre formele de manifestare cunoscute. În acest sens, considerăm că infracțiunea deviată reprezintă acea activitate ilicită penală caracterizată prin intervenirea unui “factor accidental”², constând într-o împrejurare neprevăzută de făptuitor, care afectează fie direcția imprimată elementului material al laturii obiective, fie reprezentarea agentului cu privire la identitatea obiectului material, implicând totodată o configurație aparte a laturii subiective și care produce o deviere în raport de rezultatul intenționat vizat inițial!

¹ Costică Bulai, *Manual de drept penal. Partea generală*, Ed. All Educational, București, 1997, p. 471; C-tin Mitrache, Cristian Mitrache, *Drept penal român. Partea generală*, Casa de editură și presă “Șansa”, București, 2002, p. 234; Ion Oancea, *Tratat de drept penal. Partea generală*, Ed. All, București, 1994, p. 140; Maria Zolyneak, *Drept penal. Partea generală*, vol.II, Ed. Fundației “Chemarea”, Iași, 1992, p. 521-522; Rodica Stănoiu, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Hyperion XXI, București, 1992, p. 100; Narcis Giurgiu, *Legea penală și infracțiunea*, Ed. Gama, Iași, 1996, p. 241.

² Iancu Tănăsescu, Gabriel Tănăsescu, *Elementele infracțiunii deviate*, revista “Dreptul”, nr.3/1999, an X, seria a III-a, p. 86.

Înainte de a prezenta principalele direcții de gândire prefigurate de doctrină în soluționarea problematicii infracțiunii deviate, pentru o mai bună înțelegere a instituției tratate, dorim să amintim exemplele tipice folosite de literatura de specialitate pentru descrierea variantelor *error in persona / error in re* și *aberratio ictus*, ca principale forme de manifestare ale acesteia!

Astfel, **devierea acțiunii din eroarea făptuitorului**, prin îndreptarea activității împotriva altui obiect material decât cel pe care intenționa să îl lezeze (**error in persona/ error in re**) este exemplificată, în general, de către autorii în domeniu, în felul următor: agentul își propune, din diverse motive, să omoare o anumită persoană (cu care se află în dușmănie, sau prin uciderea căreia speră că va dobândi un folos material, ș.a.m.d), dar, datorită anumitor împrejurări (cum ar fi: timpul nopții, distanța, condițiile atmosferice etc.), o confundă cu alta, ucigând-o pe aceasta din urmă³. Sau, o persoană, dorind să fure o anumită mașină, despre care știa că este parcată într-un anumit loc, își însușește un alt autoturism, aparținând altei persoane, care se afla, întâmplător, parcat în respectivul loc⁴. Exemplele ar putea continua, inspirate dintr-o bogată jurisprudență, dar esențialul reiese cu suficiență din cele deja expuse. Astfel, caracteristica infracțiunii deviate sub forma *error in persona / error in re* apare ca fiind producerea unui rezultat similar cu cel prevăzut și urmărit de agent⁵, asupra aceleiași valori sociale abstracte (există identitate de obiect juridic), dar încorporate într-un obiect material distinct (lezarea altei persoane, ori a altui lucru), pentru că eroarea făptuitorului asupra identității a îndreptat, *ab initio*, întreaga activitate a acestuia asupra altei entități individuale, dar de valoare egală.

În ce privește **devierea acțiunii datorită greșelii făptuitorului în executarea faptei**, spre un alt obiect sau o altă persoană decât cea vizată (*aberratio ictus*), situația este convențional exemplificată⁶ prin referire la cazul agentului care, urmărind să împuște ori să lovească o anumită persoană dintr-un grup, împușcă sau lovește o altă persoană din acel grup, datorită schimbării poziției victimei vizate, interpușierii persoanei efectiv lezate, mânăuirii imprecise a armei etc.⁷ Ipoteza poate fi formulată și cu privire la bunuri, constând în situația în care dorindu-se distrugerea unui anumit lucru (spre exemplu un automobil), datorită unor cauze similare, se aduce atingere altui obiect material. Caracteristica

³ Tribunalul Suprem, Colegiul penal, decizia nr.272/1957 – *Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem al R.P.R. pe anul 1957*, Ed. Științifică, București, 1958.

⁴ Costel Niculeanu, *Despre infracțiunea deviată*, revista “Dreptul”, nr. 2/2002, an XIII, p.174; M. Zolyneak, *op.cit.*, p. 522.

⁵ I. Tănăsescu, G. Tănăsescu, *op.cit.*, p. 86.

⁶ C. Niculeanu, *op.cit.*, p. 174; M. Zolyneak, *op.cit.*, p. 521.

⁷ Tribunalul Suprem, secția penală, decizia nr. 471/1988 – *Revista Română de Drept*, nr. 11/1989, p. 78.

infracțiunii deviate în această formă constă în aceea că agentul nu este în eroare cu privire la identitatea obiectului sau a persoanei pe care intenționează să o lezeze, însă, datorită greșelii sale în executarea activității ilicite, sau datorită survenirii altor evenimente neprevăzute, ulterior realizării acestei activități⁸, rezultatul se produce asupra altui obiect material, deopotrivă ocrotit de legea penală⁹!

Doctrina din țara noastră s-a ocupat încă de la începuturile sale de problema infracțiunii deviate. Astfel, ea este amintită de către reputatul profesor Ion Tanoviceanu, în strânsă legătură cu concursul ideal (formal) de infracțiuni, cele două instituții nefiind, pe atunci, suficient de bine conturate. Realizând o serie de trimiteri la diverse soluții de speță din jurisprudența autohtonă¹⁰, precum și din cea străină¹¹, mult mai vastă, profesorul Tanoviceanu sintetizează și soluționează problematica infracțiunii deviate în felul următor: “se acceptă că nu există două infracțiuni în caz când se omoară o persoană în locul alteia; nu este, cu alte cuvinte, un omor prin imprudență și un omor săvârșit, dar neisbutit, căci, *dintr-o singură intențiune și acțiune nu pot naște două infracțiuni*”¹². De asemenea, profesorul Traian Pop, în referirile făcute asupra infracțiunii deviate, aderă la poziția ilustrului său precursor, considerând că infracțiunea deviată reprezintă o formă de manifestare a unității naturale de infracțiune, pe motivul că “*tentativa asupra persoanei vizate de către făptuitor se absoarbe în infracțiunea consumată*”¹³. La rândul său, marele profesor Vintilă Dongoroz susținea aceeași soluție în privința infracțiunii deviate, atât în forma error in persona, cât și în forma *aberratio ictus*, pe motivul că “*legea penală, când ocrotește anumite interese și bunurile care corespund lor (...) o face în chip indeterminat, în sensul că nu interesează dacă este vorba de viața lui y, z ori v; ceea ce interesează este că s-a ridicat viața unei persoane. Deci, avem unitate de infracțiune (...) reală și juridică*”¹⁴.

⁸ Ludovic Biro, Matei Basarab, *Curs de drept penal al R.P.R., partea generală*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1963, p. 153;

⁹ C. Bulai, *Eroarea de fapt în teoria și practica dreptului penal*, revista “Justiția Nouă”, nr. 10/1965, p. 52.

¹⁰ Decizia nr.92 din 5 martie 1879 a Înaltei Curți de Casație.

¹¹ Curtea de Casație din Neapoli, decizia din 11 februarie 1884; Curtea de Casație din Roma, decizia din 12 februarie 1890.

¹² Ion Tanoviceanu, *Curs de drept penal*, Atelierele grafice “Socec & Co.”, București, 1912, p. 570, 677.

¹³ Traian Pop, *Drept penal, partea generală*, Cluj, 1923, p. 469 și urm.

¹⁴ Vintilă Dongoroz, *Drept penal. Parte generală*, Ed. “Tirajul – Institut de arte grafice”, București, 1939, p. 327 (profesorul include infracțiunea deviată – alături de infracțiunea simplă, continuă și de obicei – în cadrul primului tip de unitate infracțională, caracterizată de existența unei singure violări a legii penale, unui singur element obiectiv, unei singure rezoluții).

Pozițiile examinate, aparținând unor iluștri profesori de drept penal din perioada incipientă a doctrinei românești în acest domeniu, exprimă toate, în acord și cu majoritatea doctrinei străine din acea vreme, soluția “clasică” în legătură cu infracțiunea deviată, indiferent de modalitatea de manifestare a acesteia. Astfel, așa cum s-a putut observa, *infracțiunea deviată* este privită ca o *modalitate aparte de exprimare a unității naturale de infracțiune*, negându-se prin o serie de argumente existența unei pluralități infracționale sub forma concursului între tentativa la infracțiunea intenționată, ce se dorea a fi comisă în dauna persoanei inițial vizate ca și victimă, și infracțiunea efectiv comisă în dauna unei alte persoane, neavută în vedere de către făptuitor în momentul executării activității sale (situație ce prefigurează culpa). În această viziune, unicul element distinctiv între infracțiunea simplă și cea deviată este că, la aceasta din urmă, rezultatul actului unic s-a răsfrânt asupra altui obiect material decât cel aflat în reprezentarea făptuitorului¹⁵, împrejurare care nu apare, însă, ca fiind de natură să scindeze unitatea, ea reprezentând o eroare de fapt neesențială! Această perspectivă a fost însușită de către o mare parte a literaturii de specialitate și jurisprudenței din țara noastră¹⁶, ea reprezentând, totodată, poziția majoritară a doctrinei și practicii din străinătate.

În contrapondere, a existat întotdeauna și o poziție opusă, ce prinde tot mai mult contur în ultima vreme, care acceptă (cel puțin în anumite cazuri și în legătură cu anumite forme de manifestare ale infracțiunii deviate), *soluția concursului* (ideal, formal) *de infracțiuni, între o tentativă raportată la persoana aflată în reprezentarea agentului și fapta comisă efectiv, prin deviere, împotriva persoanei lezate în realitate!*

Din această perspectivă s-au formulat critici ale primei opinii, pentru motivul că reținerea unei unități naturale de infracțiune, sub forma existenței unei singure infracțiuni intenționate, atât în cazul *error in persona / error in re*, cât și în privința formei *aberratio ictus*, ar fi o soluție simplificatoare, în contradicție cu o

¹⁵ George Antoniu, *Unitatea de infracțiune. Contribuții*, Revista Română de Drept, nr. 3/1999, p. 12.

¹⁶ Ion Oancea, *op.cit.*, p. 140; Maria Zolyneak, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Fundației “Chemarea”, Iași, p. 521-522; V. Dobrinioiu, W. Brânză, *Curs universitar de drept penal. Partea generală*, Ed. Lumina Lex, București, 2003, p. 276; Tribunalul Suprem, secția penală, decizia nr. 1304/1979 - V. Papadopol, M. Popovici, *Repertoriul alfabetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1976-1980*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1982, p. 275; Tribunalul Suprem, secția penală, decizia nr. 2121/1976 - Ibidem, p. 279; Tribunalul Suprem, secția penală, decizia nr. 100/1980 - Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul 1980, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1982, p. 278-279; Tribunalul Suprem, secția penală, decizia nr. 1903/1968 - Culegere de decizii pe anul 1968, Ed. Științifică, București, 1969, p. 314-315; Tribunalul Suprem, secția penală, decizia nr.783/1975 - Culegere de decizii pe anul 1975, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1976, p. 329-330; Tribunalul Suprem, colegiul penal, decizia nr.272/1957 - Culegere de decizii pe anul 1957, Ed. Științifică, București, 1958, p. 426-428.

serie de principii, cum ar fi cel al răspunderii penale subiective (prin negarea realității procesului de formare psihică a atitudinii agentului față de rezultatul infracțiunii).¹⁷ O altă critică a vizat faptul că soluția unității naturale de infracțiune nu ia în considerare întreaga activitate a făptuitorului, care (spre exemplu) nu numai că a ridicat viața unei persoane, prin fapta efectiv comisă, dar a și atentat la viața alteia. Activitatea făptuitorului reprezintă, indiscutabil, o încercare nereușită de agresiune a unei anumite persoane; actele executate, ce au produs lezarea victimei efective, reprezintă, totodată, acte de executare îndreptate împotriva persoanei vizate, așadar o tentativă concretă, la rândul ei incriminată și sancționată de lege (dacă este cazul vis-à-vis de situația faptică reținută și încadrarea sa legală)¹⁸. Argumentul invocat de către partizanii primei poziții, cum că această tentativă ar fi în mod natural absorbită în infracțiunea efectiv comisă, în raport cu persoana lezată în realitate, nu poate fi primit pentru o serie de motive. Astfel, această absorbție apare nu doar ca artificială (fiind dificil de argumentat cum tentativa în raport de o persoană se poate absorbi în fapta consumată față de o altă persoană), dar și contrară legii, care, în situațiile în care dispune sancționarea tentativei la o anumită faptă, nu prevede nicăieri această posibilitate illogică de absorbție¹⁹. Cu alte cuvinte, a se acționa în acest sens nu înseamnă decât să se lase nesancționată o tentativă pedepsibilă, cu existență faptică concretă, practică profund ilegală (tocmai pentru că legea penală apără în mod egal orice persoană și drepturi ale oricui) și neîntemeiată pe nici o rațiune (*ubi cessat ratio, ibi cesat lex*). Mai mult decât atât, după cum vom arăta în continuare, doctrina ce susține soluția pluralității de infracțiuni în cazul infracțiunii deviate argumentează temeinic imposibilitatea reținerii formei de vinovăție a intenției în raport cu rezultatul infracțional produs în dauna persoanei a cărei lezare nu fusese urmărită de către agent. În lumina acestei abordări a problemei, conformă cu realitatea obiectivă, este evident că nu se mai poate susține absorbția tentativei față de victima intenționată, în infracțiunea culpoasă comisă în fapt asupra unei alte persoane!

Cât privește argumentul conform căruia legea penală apără în mod indeterminat anumite valori sociale, justețea în sine a acestei constatări nu poate compensa irelevanța sa în motivarea soluției unității infracționale în controversa

¹⁷ George Antoniu, *op.cit.* p. 20; Gavril Paraschiv, *Reflecții asupra infracțiunii deviate*, Revista Română de Drept, nr. 2/2002, p. 74; Lidia Barac, *Elemente de drept penal*, Ed. Universității "Eftimie Murgu", Reșița, 2001, p. 77; Gianina Cudrițescu Pilă, *Atitudinea psihică a făptuitorului la infracțiunea deviată*, revista "Studii de Drept Românesc", nr. 1-2/2002, p. 130-131.

¹⁸ G. Antoniu, *op.cit.*, p. 21; C. Bulai, *Eroarea de fapt în teoria și practica dreptului penal*, revista "Justiția Nouă", nr. 10/1965, p. 53.

¹⁹ C. Bulai, *Manual de drept penal, partea generală*, Ed. All Educational, București, 1997, p. 472-473; C-tin. Mitrache, C. Mitrache, *op.cit.*, p. 235; R. Stănoiu, *op.cit.*, p. 100; N. Giurgiu, *op.cit.*, p. 241.

analizată. Astfel, după cum s-a arătat cu drept cuvânt în literatura de specialitate²⁰, normele de incriminare nu pot fi altfel formulate decât la modul general și abstract, reținând trăsăturile esențiale ale cazurilor concrete ce au determinat apariția lor, prin studiul întreprins de către legiuitor în perioada prelegislativă. Trebuie avut, însă, în vedere, faptul că răspunderea penală nu este obiectivă; acesta este motivul pentru care chestiunea de esență pe care o ridică infracțiunea deviată se referă la stabilirea modului de operare a procesului psihic al agentului în momentul comiterii faptei. Vinovăția făptuitorului se evaluează în raport cu datele concrete ale realității, iar nu vis-à-vis de conceptul general și indeterminat de “persoană umană”; intenția trebuie să fie concretă, să se refere la o anumită entitate, precis individualizată, iar nu la o anumită categorie de entități similare din punct de vedere juridic. În acest sens, vom prelua un exemplu grăitor formulat în doctrină²¹, pentru a facilita înțelegerea precisă a ideilor enunțate: “Dacă A, vrând să-l omoare pe B, vecinul cu care era într-o veche dușmănie și care în aceeași noapte îi dăduse foc la casă, îl confundă cu C (sau acțiunea deviază din diferite cauze – n.n.), nu se poate susține că fapta lui A contra lui B ar fi identică cu fapta lui A contra lui C și ar urma să fie tratată la fel de legea penală, deoarece atât B cât și C fac parte din aceeași categorie, adică de oameni, pe care îi ocrotește nedistinct legea penală. Procesul psihic care a stat la baza acțiunii lui A a avut în vedere anumite elemente concrete legate exclusiv de persoana lui B, iar voința sa de a acționa s-a determinat exclusiv de aceste elemente specifice”. În concluzie, poziția subiectivă cu care s-a acționat împotriva victimei aflate în reprezentarea făptuitorului este diferită de cea cu care i s-a adus o anumită atingere persoanei efectiv lezate, prima fiind în mod evident intenționată, la fel cum cea de a doua este, fără discuție, culpoasă, eventual, chiar inexistentă²²! Un exemplu similar, petrecut în realitate, este oferit de către o speță soluționată de instanța supremă²³ (cu o rezolvare ce susține, însă, teza unității, în spiritul unei jurisprudențe aproape uniforme în această direcție, indiferent de argumentele teoretice tot mai des invocate de doctrină în sprijinul celeilalte poziții, a concursului de infracțiuni). Astfel, ulterior unei altercații între G.B., soția sa și V.M. (ginerele celor doi), ocazie cu care V.M. a lovit pe cei doi și i-a amenințat cu un cuțit, aceștia l-au alungat pe cel din urmă din casa lor, în care se desfășurase întreg conflictul, iar, pentru a-l pune pe acesta pe fugă, G.B.

²⁰ G. Antoniu, *op.cit.*, p. 20; Idem, *Vinovăția penală*, Ed. Academiei Române, București, 1995, p. 312.

²¹ Idem, *Unitatea de infracțiune. Contribuții*, Revista Română de Drept, nr. 3/1999, p. 21; pentru un exemplu similar, însă mai puțin detaliat, a se vedea și L. Barac, *op.cit.*, p. 77.

²² *Ibidem*, p. 21.

²³ Tribunalul Suprem, Colegiul penal, decizia nr. 272/1957 – *Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem al R.P.R. pe anul 1957*, Ed. Științifică, București, 1958, p. 426 și urm.

a descărcat în plan vertical un foc de armă, din pragul casei. Rămas în același loc pentru a observa dacă nu cumva V.M. reapare (deoarece acesta nu fugise decât până după un copac, după care se ascunsese), G.B. a zărit o persoană venind din aceeași direcție, motiv pentru care a tras încă două focuri de armă, în plan semi-orizantal, înspre silueta în cauză, considerând că este V.M. În realitate, persoana respectivă era F.P., care trecea întâmplător pe drum și care, lovit în zona pieptului, a decedat după scurt timp. Într-o altă speță, o persoană, încercând să lovească pe adversarul său cu o țepușă în cap, a lovit din greșală pe propria sa soție (împreună cu care participa la conflict), datorită mișcării pe care a efectuat-o persoana vizată în scopul de a evita lovitura²⁴.

Firește, exemplele ar putea continua; ceea ce este, însă, esențial de reținut, a putut fi desprins și din cele deja înfățișate. Astfel, spețele nu fac decât să sublinieze justetea afirmațiilor mai sus menționate, referitoare la incorectitudinea ignorării poziției psihice reale a făptuitorului față de urmările efective ale faptei²⁵. Trebuie, de aceea, acceptată obiectiv realitatea conform căreia agentul, deși realizează o singură activitate materială, având drept urmare un singur rezultat material, se găsește într-o atitudine psihică diferită, în privința rezultatului produs, față de cel urmărit, aducând atingere, totodată, unei pluralități de relații sociale juridic omogene, dar întruchipate de către entități individuale distincte.

Tocmai pentru că legea penală apără la modul general, indeterminat, anumite valori sociale, se poate trage concluzia că ea apără în mod egal, pe fiecare în parte dintre persoanele titulare ale unor drepturi în raport cu care se nasc respectivele relații sociale juridic ocrotite! De aceea, în cazul în care se constată săvârșirea tentativei pedepsibile a unei fapte prevăzute de legea penală, nu se poate refuza subiectului pasiv al acesteia protecția legii, pe motivul că, datorită intervenirii unui factor accidental deviator, s-a produs și un rezultat similar în dauna unei alte persoane. În plus, conform principiului în baza căruia dreptul penal modern nu recunoaște răspunderea penală obiectivă, în vederea aplicării sancțiunilor specifice trebuie stabilită cu precizie poziția subiectivă concretă a subiectului activ, neputându-se pleca de la prezumția absolută că vinovăția agentului este identică indiferent de victimă, cu atât mai mult cu cât datele concrete o infirmă. În fapt, structura psihică a făptuitorului în cazul infracțiunii deviate este de obicei bivalentă, constând în intenție (față de fapta și

²⁴ Tribunalul Suprem, secția penală, decizia nr. 471/1988 – Revista Română de Drept, nr. 11/1989; pentru o situație asemănătoare, a se vedea decizia secției penale a Tribunalului Suprem nr. 783/1975, în Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul 1975, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1976, p. 329;

²⁵ C. Bulai, *Eroarea de fapt...*, p. 54.

rezultatul urmărite a fi săvârșite în raport cu o anumită persoană determinată) și culpă (față de infracțiunea rezultată în urma devierii, asupra unei alte persoane). Ceea ce deosebește această structură internă aparte, existentă în caz de infracțiune deviată, de cazul formei complexe de vinovăție a praeterintenției, este faptul că, spre diferență de situația intenției depășite, nu există identitate de subiect pasiv²⁶, fapt ce atrage și necesitatea reținerii concursului ideal de infracțiuni.

După cum pe drept cuvânt s-a exemplificat în doctrină, a accepta teza unității infracționale în caz de infracțiune deviată, prin reținerea unei singure infracțiuni intenționate, cea efectiv comisă, presupune (pentru identitate de rațiune) a accepta și că, de pildă, în cazul în care se acționează în scopul uciderii unei persoane, dar se realizează doar o distrugere, subiectul activ ar urma să fie tras la răspundere doar pentru distrugere (fapta efectiv săvârșită), în baza formei de vinovăție a intenției, fapt ce apare ca fiind profund inechitabil²⁷! În lumina acestor argumente, s-a concluzionat că, atât timp cât la baza vinovăției stă procesul psihic, ce condiționează existența factorului intelectual, nu se poate nega importanța constitutivă a acestuia în comiterea unei anumite infracțiuni, iar la infracțiunea deviată legătura subiectivă dintre voință și rezultat nu se poate stabili în sensul existenței unei unități, deoarece se disting două forme de vinovăție, intenția și culpa, care, neprivind aceeași persoană, nu pot da naștere praeterintenției²⁸!

Deși argumentele întrebunțate sunt aceleași (respectiv cele de mai sus), doctrina ce sprijină soluția pluralității de infracțiuni în problema infracțiunii deviate este ea însăși neunitară, fiind emise o serie de variante, mai mult sau mai puțin dispuse a combate total vechea viziune. Astfel, majoritatea autorilor de lucrări de specialitate care acceptă teza concursului de infracțiuni în materie de infracțiune deviată, se limitează la a admite această soluționare doar în privința formei *aberratio ictus*²⁹. Excluderea de la soluția pluralității a variantei *error in persona / error in re*

²⁶ Gianina Cudrișescu Pilă, *Atitudinea psihică a făptuitorului la infracțiunea deviată*, revista "Studii de Drept Românesc", nr. 1-2/2002, p. 130.

²⁷ *Ibidem*, p. 131. Situația expusă reprezintă, de altfel, o altă formă de manifestare a infracțiunii deviate, respectiv *aberratio delicti*, pe care o vom prezenta pe scurt în cele ce urmează.

²⁸ *Ibidem*, p. 131.

²⁹ Maria Zolyneak, Maria Ioana Michinici, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Fundației "Chemarea", Iași, 1999, p. 213; C-tin. Mitrache, C. Mitrache, *op.cit.*, p. 235; C. Bulai, *Manual de drept penal...*, p. 472-473; Ilie Pascu, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Academica, București, 2002, p. 226; L. Barac, *op.cit.*, p. 78; L. Biro, M. Basarab, *op.cit.*, p.151; V. M. Cihicvadze, *Eroarea și latura subiectivă a infracțiunii*, revista "Justiția Nouă", nr. 2/1954, p. 149; N. Giurgiu: *op.cit.*, p. 241; I. Tănăsescu, G. Tănăsescu, *op.cit.*, p.87; C. Niculeanu, *op.cit.*, p. 175; Al. Rădulescu, *Notă la decizia penală nr. 399/1960 a Tribunalului regional Cluj*, în revista "Legalitatea Populară", nr. 3/1961, p. 97.

este motivată prin aceea că, în contextul desfășurării activității ilicite propriu-zise, se pune în pericol o singură valoare socială, neputând fi identificată tentativa împotriva persoanei aflate în reprezentarea agentului³⁰, din moment ce aceasta nu se afla prezentă la data și locul comiterii faptei asupra altei persoane, ca urmare a erorii asupra identității acesteia. Alături de clasicul argument al protejării indeterminate de către lege a tuturor valorilor sociale de același fel, indiferent de titular, se mai invocă de către unii autori și faptul că eroarea asupra identității obiectului material (fie el persoană sau lucru), nu produce efecte asupra vinovăției, neconstituind o trăsătură esențială a conținutului constitutiv al infracțiunii³¹, spre diferență de obiectul juridic, care a fost însă cunoscut fără a exista eroare. Parte din doctrina amintită recunoaște, însă, că în situația în care, prin excepție, legea conferă unei anumite calități a persoanei vătămate caracter de element constitutiv al infracțiunii, eroarea asupra identității acesteia (cu consecința comiterii faptei asupra altei persoane), dobândește caracter esențial³², dar nu cu privire la vinovăție (neinfluențând-o), ci cu privire la încadrarea juridică a faptei (se oferă spre exemplificare situația infracțiunii de ultraj).

Prin excepție de la soluția adoptată în privința infracțiunii deviate în forma *error in persona / error in re*, în sensul celor de mai sus (caracterul neesențial al erorii asupra identității obiectului material, cu urmarea reținerii unității de infracțiune), în doctrină s-a evidențiat posibilitatea ca eroarea asupra obiectului material să atragă o eroare asupra obiectului juridic³³, caz în care aceasta are caracter esențial și efect asupra vinovăției (atrăgând cel mult răspunderea din culpă pentru fapta efectiv comisă, din eroare, excluzându-se intenția) și s-ar putea chiar reține și în varianta *error in persona / error in re* soluția concursului de infracțiuni. Se oferă drept exemplu cazul vânătorului care, stând la pândă pe timp de noapte, împușcă un om pe care îl confundase, în condițiile reduse de vizibilitate, cu un animal.

Un alt argument ce a fost invocat în sprijinul admiterii parțiale a soluției concursului de infracțiuni, doar cu privire la forma *aberratio ictus*, a fost acela conform căruia, la *error in persona / error in re*, persoana / obiectul vizate inițial nu au fost cu nimic lezate. Se afirmă că, în privința lor, fapta a rămas doar la stadiul luării rezoluției infracționale, fapt care nu se pedepsește.³⁴ Afirmarea este, însă, greu de admis, din moment ce agentul nu a avut nici un moment în vedere, ca posibil subiect pasiv al faptei sale, o altă persoană decât cea vizată

³⁰ C. Bulai, *Manual de drept penal...*, p. 472-473.

³¹ Idem, *Eroarea de fapt...*, p. 51; L. Biro, M. Basarab, *op.cit.*, p. 151; V. M. Cihicvadze, *op.cit.*, p. 149.

³² L. Biro, M. Basarab, *op.cit.*, p. 151.

³³ C. Bulai, *Eroarea de fapt...*, p. 51.

³⁴ C. Niculeanu, *op.cit.*, p. 175.

inițial. Ceea ce el a realizat (așa după cum am arătat și în cele ce preced), este, înainte de toate, o tentativă a faptei intenționate împotriva persoanei avută în reprezentare. Faptul că actele de executare ce o vizau pe aceasta au deviat, fie datorită erorii asupra identității victimei, fie datorită greșelii în executare sau intervenirii unui alt factor accidental, nu este de natură a le modifica caracterul. În acest context, afirmația conform căreia intenția vizând comiterea unei anumite infracțiuni împotriva unei persoane determinate nu a fost urmată de trecerea la executare, apare ca fiind în mod indiscutabil inexactă.

După cum am mai precizat, autorii menționați³⁵ acceptă, totuși, soluția concursului de infracțiuni în legătură cu varianta *aberratio ictus*, la care disting o tentativă comisă în raport cu persoana reprezentată de făptuitor și o infracțiune consumată, cea efectiv săvârșită în dauna altei persoane, prin devierea produsă ca urmare a intervenirii factorului accidental. Din nefericire, opiniile sunt și în această privință doar parțial omogene, intervenind discuții cu privire la forma de vinovăție cu care se comite infracțiunea concretă, produsă prin deviere³⁶. Astfel, o parte a doctrinei acceptă că această faptă poate fi comisă atât din culpă, cât și cu intenție indirectă³⁷, precizând aceasta, după caz, fie în mod direct, fie prin intermediul unor exemple din formularea cărora reiese prin interpretare această viziune. Opinia aceasta este combătută de o serie de alți autori³⁸, partizani ai soluției pluralității de infracțiuni în cazul *aberratio ictus*, nu pe motivul că o asemenea structură psihică nu ar putea exista (fapt ce nu ar putea fi susținut) ci în baza argumentului că o asemenea ipoteză ar excede sfera de cuprindere a infracțiunii deviate, constituind fără urmă de dubiu un concurs de infracțiuni.

O parte dintre autorii de lucrări de specialitate au făcut o serie de precizări în privința celor două infracțiuni concurente identificate în situația *aberratio ictus*. Astfel, s-a arătat că tentativa infracțiunii intenționate, proiectată a se comite în dauna persoanei avută în reprezentare de către făptuitor, nu poate fi reținută decât în acele situații în care este vorba de o infracțiune în privința

³⁵ A se vedea G. Cudrișescu Pilă, *op.cit.*, p. 130.

³⁶ În acest sens, o privire panoramică este înfățișată de G. Paraschiv, *Reflecții asupra infracțiunii deviate*, Revista Română de Drept, nr. 2/2002, p. 75.

³⁷ M. Zolyneak, M. I. Michinici, *op.cit.*, p. 213; C-tin. Mitrache, C. Mitrache, *op.cit.*, p. 235 (faptul că autorii acceptă posibilitatea producerii cu intenție a infracțiunii săvârșite efectiv rezultă din exemplul de concurs oferit, respectiv o tentativă de omor și *un omor consumat*); Al. Rădulescu, *op.cit.*, p. 98; C. Niculeanu, *op.cit.*, p. 175 (autorul oferă un exemplu de concurs format dintr-o tentativă a infracțiunii prevăzute a fi comise împotriva persoanei vizate și o infracțiune consumată sau o tentativă pedepsibilă comisă ca urmare a devierii acțiunii; cum tentativa nu poate exista decât în legătură cu faptele intenționate, reiese indirect faptul că autorul acceptă posibilitatea ca infracțiunea efectiv comisă să fie de acest fel).

³⁸ C. Bulai, *Eroarea de fapt...*, p. 53; G. Antoniu, *Unitatea de infracțiune*, p. 21-22.

căreia legea dispune sancționarea tentativei, cu alte cuvinte, numai dacă este o tentativă pedepsibilă³⁹. Aceasta deoarece, după cum este știut, Codul penal în vigoare dispune că tentativa se pedepsește numai când legea prevede expres aceasta (art.21 alin.1), ceea ce semnifică că fără o asemenea mențiune de extindere a incriminării, răspunderea penală se limitează doar la fapta ajunsă în faza consumării⁴⁰.

O altă precizare menționată în doctrină se referă la posibilitatea excluderii vinovăției pentru infracțiunea comisă prin deviere asupra altei persoane decât cea reprezentată, dacă, în fapt, nu se probează nici măcar existența culpei față de aceasta⁴¹! Astfel, se arată că dacă se constată că agentul ar fi trebuit și ar fi putut să prevadă devierea / verifica situația reală, el va răspunde în baza formei de vinovăție a culpei, pentru infracțiunea comisă în raport de persoana efectiv lezată. Dacă, însă, se dovedește imposibilitatea obiectivă sau subiectivă de prevedere a devierii / verificare a identității adevărate a victimei, răspunderea penală va fi înlăturată pentru infracțiunea ce a lezat această persoană. Cu alte cuvinte, soluția avută în vedere propune ca, ținându-se seama de realitatea procesului psihic, să se excludă orice ficțiune juridică (conform căreia se presupune că făptuitorul a acționat față de persoana efectiv lezată cu aceeași poziție psihică pe care o prezenta față de persoana urmărită), acceptându-se tragerea la răspundere a agentului pentru fapta comisă în concret, *cel mult în baza culpei*, iar doar pentru tentativa pedepsibilă raportată la persoana vizată, în baza intenției⁴².

Există, totodată, în rândul anumitor autori ce admit teza concursului de infracțiuni în cazul infracțiunii deviate și o tendință de unificare a soluțiilor adoptate în privința formelor de manifestare ale acesteia, respectiv necesitatea identificării unei rezolvări general valabile atât în privința *error in persona / error in re*, cât și în raport cu *aberratio ictus*⁴³. Se arată, astfel, că soluția modernă admisă de o mare parte a doctrinei, în privința lui *aberratio ictus*, trebuie extinsă și în cazul devierii datorate erorii asupra identității obiectului material, din greșeala făptuitorului, pentru motiv de similitudine a situațiilor (ce

³⁹ N. Giurgiu, *op.cit.*, p. 241; C-tin. Mitrache, C. Mitrache, *op.cit.*, p. 234; C. Bulai, *Manual de drept penal...*, p. 472-473.

⁴⁰ George Antoniu, *Tentativa (doctrină, jurisprudență, drept comparat)*, Ed. Societății Tempus, București, 1995, p. 41-44.

⁴¹ L. Biro, M. Basarab, *op.cit.*, p. 153; V. M. Cihicvadze, *op.cit.*, p. 149; C. Bulai, *Eroarea de fapt...*, p. 52 (autorul afirmă că alături de tentativa infracțiunii proiectate față de persoana reprezentată, *mai poate exista și o infracțiune consumată culpoasă*); I. Pascu, *op.cit.*, p. 226; G. Antoniu, *Unitatea de infracțiune*, p. 21.

⁴² G. Antoniu, *Unitatea de infracțiune*, p. 22.

⁴³ *Ibidem*, p. 21-22; Idem, *Vinovăția penală*, p. 312; Gianina Cudrișescu Pilă, *op.cit.*, p. 131.

reprezintă forme de manifestare ale aceleiași instituții penale) și pentru identitate de rațiune. Forma de tentativă care s-ar realiza, în această viziune, în raport cu persoana existentă în reprezentarea făptuitorului, ar fi una relativ improprie, prin lipsa momentană a obiectului material de la locul unde agentul credea că se află în momentul săvârșirii activității infracționale⁴⁴.

Se acceptă o excepție de la posibilitatea extinderii soluției concursului de infracțiuni și asupra formei *error in persona / error in re*, în cazul așa-numitului *dol impersonal*, respectiv atunci când o persoană ia hotărârea de a acționa în vederea producerii unui anumit rezultat infracțional, indiferent de persoana victimei.

După cum am precizat la începutul studiului asupra infracțiunii deviate, aceasta cunoaște și alte forme de manifestare, altele decât *error in persona / error in re* și *aberratio ictus*, respectiv *aberratio causae* și *aberratio delicti*. Vom face în cele ce urmează câteva scurte precizări și exemplificări în privința acestora, ele fiind mai puțin amintite în doctrina românească decât în cea străină.

Astfel, varianta cunoscută sub denumirea de ***aberratio causae*** constă într-o deviere a desfășurării legăturii cauzale, în urma căreia, în realitatea obiectivă se produce rezultatul urmărit, față de persoana aflată în reprezentarea inițială a făptuitorului, însă ca o consecință a unei împrejurări neprevăzute de acesta⁴⁵. Exemplul tipic oferit este acela în care, urmărindu-se suprimarea vieții unei anumite persoane, prin înec, aceasta este aruncată în apă de pe un pod, decesul survenind – însă – ca urmare a lovirii cu capul de o piatră aflată în apă, sau de pilonii de sprijin ai podului. Jurisprudența din țara noastră a fost și ea confruntată cu astfel de cazuri, dintre care amintim, spre o mai bună înțelegere a situațiilor de acest gen, două spețe reprezentative. Într-unul din cazuri⁴⁶, instanța a reținut că inculpatul încerca să lovească o persoană cu o scândură, în scopul de a-i leza integritatea corporală; cum victima a reușit să se refugieze într-un automobil, inculpatul, în scopul arătat, a continuat să lovească cu scândura, fapt ce a dus la spargerea geamului portierei. Drept urmare, victima a fost lovită în față de cioburile de sticlă rezultate, suferind o vătămare a integrității corporale ce a necesitat 50 de zile de îngrijiri medicale și a rămas cu o infirmitate permanentă la ochiul stâng.

Poate și mai grăitoare este, însă, situația reținută în fapt în cea de a doua speță⁴⁷ pe care o propunem spre exemplificarea formei *aberratio causae*. Astfel,

⁴⁴ Gianina Cudrițescu Pilă, *op.cit.*, p. 131.

⁴⁵ G. Paraschiv, *op.cit.*, p. 77; L. Biro, M. Basarab, *op.cit.*, p. 152; C. Bulai, *Eroarea de fapt...*, p. 54.

⁴⁶ Curtea Supremă de Justiție, secția penală, decizia nr.1986/1995 – “Buletinul Jurisprudenței Curții Supreme de Justiție”, Compact Disc, Ed. All Beck, 2003.

⁴⁷ Tribunalul Suprem, în componerea prevăzută de art. 39 alin. 2 și 3 din Legea pentru organizarea judecătorească, decizia nr. 93/1981 – Revista Română de Drept, nr. 10/1982, p. 65-66.

instanța a reținut că, urmare a unei neînțelegeri, inculpatul a agresat victima, atacând-o cu o sapă, aplicând cu intensitate o lovitură ce viza zona capului acesteia; ca urmare a mișcării de apărare pe care a făcut-o victima, lovitura a fost deviată din traiectoria sa, abătându-se, însă, asupra degetelor victimei, retezând pe unul dintre acestea. Urmare a șocului traumatic și psihic violent, în momentul dezinfectării răni de către un cadru medical, la scurt timp după producerea agresiunii, victima a suferit un stop cardio-respirator ce a condus la decesul său. În mod corect, instanța a apreciat că legătura de cauzalitate dintre activitatea violentă a inculpatului și rezultatul produs (moartea victimei) subzistă și în aceste condiții. Din punct de vedere al vinovăției sub forma intenției, este indiferent că moartea a survenit ca urmare a stopului cardio-respirator, iar nu ca o consecință a leziunilor craniene pe care inculpatul intenționa să le cauzeze victimei, din moment ce în raport cu obiectul vulnerant întrebuintat, intensitatea loviturii, zona vizată, s-a dovedit intenția de a ucide, iar victima a decedat urmare a activității nemijlocite a făptuitorului.

Precizăm că atât jurisprudența, cât și doctrina, sunt aproape în unanimitate în sensul reținerii caracterului neesențial al acestei erori în privința vinovăției. Motivul invocat constă în aceea că odată ce subiectul activ a prevăzut posibilitatea survenirii unei anumite urmări a activității pe care o exteriorizează, nu se impune, pentru existența infracțiunii, ca el să cunoască în mod amănunțit modul concret în care se va realiza dezvoltarea legăturii de cauzalitate⁴⁸.

În doctrină a fost emisă, totuși, o ipoteză ce analizează strict teoretic, în baza unor mecanisme precise ale poziției psihice reale a făptuitorului, posibilitatea ca, în anumite cazuri, forma *aberratio causae* să poată da naștere unui concurs de infracțiuni. În acest sens, s-a luat ca și premisă situația unei persoane care, în dorința de a suprima viața alteia, o lovește într-o zonă anatomică vitală, cu intensitate, cu un obiect idoneu ce produce moartea, iar ulterior, considerând fără urmă de dubiu că victima este decedată, o aruncă în apă, nu pentru ca aceasta să se înece în eventualitatea în care nu a murit, ci pentru a șterge urmele infracțiunii. În această situație, dacă, totuși, victima nu decedase încă la momentul aruncării sale în apă, dar acest rezultat se produce urmare a înecului, sau lovirii sale – în cădere – de pilonii podului, ori de o piatră aflată în apă, se propune soluția concursului de infracțiuni între o tentativă de omor și o ucidere din culpă⁴⁹. Neintrând în aprecieri de ordin teoretic ale acestei modalități de soluționare a ipotezei date și apreciind necondiționat suplețea argumentării și valoarea științifică a ideilor formulate, subliniem dificultatea

⁴⁸ L. Biro, M. Basarab, *op.cit.*, p.152.

⁴⁹ C. Bulai, *Eroarea de fapt...*, p. 55.

practică a posibilității obiective de probare a unei asemenea dezvoltări cauzale, în activitatea concretă a instanțelor de judecată.

În ceea ce privește forma de manifestare a infracțiunii deviate cunoscută sub denumirea de *aberratio delicti*, aceasta constă în acea activitate ilicită a făptuitorului, care, datorită devierii acțiunii, produce un alt rezultat, corespunzător altei infracțiuni, decât aceea pe care dorea să o comită făptuitorul. Ca exemplu, se prezintă cazul unei persoane care, în dorința de a distruge un obiect (automobil, vitrină etc.), aruncă în direcția acestuia cu o piatră, dar, datorită intervenirii unui factor accidental (apariția neașteptată a unei persoane, mișcarea unei persoane, imprecizia cu care a fost aruncată piatra etc.), nu mai are loc distrugerea unui bun, ci producerea unei vătămări corporale⁵⁰. După cum se poate lesne sesiza, situația este similară cu cea existentă în cazul *aberratio ictus*, cu diferența că producerea unui alt rezultat este totală, neatrăgând doar apariția unui nou subiect pasiv, ci chiar o nouă încadrare juridică a faptei exteriorizate. Soluția corectă și în acest caz ar fi reținerea unui concurs de infracțiuni între tentativa pedepsibilă a infracțiunii prefigurate și infracțiunea din culpă comisă ca urmare a devierii⁵¹.

Înainte de a finaliza studiul întreprins asupra infracțiunii deviate, considerăm util a menționa câteva **elemente de drept comparat**⁵², pentru a percepe modul în care doctrina și jurisprudența străină tratează acest subiect controversat.

Vom începe cu *legislația, doctrina și jurisprudența italiană*, care prezintă, probabil, cea mai bogată informație și activitate în această direcție. În primul rând, este de menționat faptul că legislația penală italiană consacră expres instituția infracțiunii deviate și regimul sancționator al acesteia în art. 60 (*error in persona / error in re*), 82 (*aberratio ictus*) și 83 (*aberratio delicti*) ale Codului penal. Conținutul teoretic al acestor forme de manifestare a infracțiunii deviate este identic cu cel prezentat în cele ce au precedat, referitor la analiza doctrinei și jurisprudenței românești în această problemă. Cât privește regimul sancționator al formelor *aberratio ictus* și *error in persona / error in re*, acesta este unul unitar, ce consacră teza “clasică” a unității infracționale, prin reținerea unei singure infracțiuni intenționate, cea efectiv săvârșită în dauna persoanei lezate ce nu se afla în reprezentarea inițială a agentului. Pentru cazul *aberratio delicti*, soluția legii italiene este cea a reținerii doar a infracțiunii săvârșite din culpă, prin devierea acțiunii.

⁵⁰ G. Paraschiv, *op. cit.*, p. 77.

⁵¹ G. Cudrițescu Pîlă, *op. cit.*, p. 131.

⁵² G. Antoniu, *Unitatea de infracțiune*, p. 12-20; G. Paraschiv, *op. cit.*, p. 76-78.

Majoritatea doctrinei din Italia acceptă soluția prevăzută de lege în materia formei *error in persona / error in re*, cu precizarea necesității considerării ca esențiale a erorii asupra identității în acele cazuri în care subiectul pasiv este calificat, ori atunci când eroarea asupra obiectului material atrage și o eroare asupra obiectului juridic⁵³. Există și un punct de vedere minoritar, ce susține necesitatea recunoașterii soluției concursului de infracțiuni între tentativa infracțiunii proiectate și infracțiunea consumată, din culpă, în dauna altei persoane decât cea vizată⁵⁴. Excepția care se admite de la această modalitate de rezolvare a variantei *error in persona* este dolul impersonal.

În ceea ce privește soluția Codului penal italian în raport cu forma *aberratio ictus*, doctrina majoritară o critică, pe motivul că instituie în mod artificial și nejustificat o formă de răspundere obiectivă. De asemenea, alături de forma *aberratio delicti*, consacrată la rândul-i în legislație, doctrina italiană mai cunoaște și forma *aberratio causae*, al cărei specific este considerat faptul că, odată terminată acțiunea, autorul nu mai exercită nici un control asupra procesului de desfășurare a legăturii de cauzalitate.

Doctrina și jurisprudența germană sunt cele mai deschise înspre soluția “modernă” a pluralității infracționale în cazul infracțiunii deviate. Este adevărat că și în Germania, în cazul *error in persona / error in re* majoritatea literaturii de specialitate admite unitatea infracțională intenționată. În privința variantei *aberratio ictus*, însă, există aproape unanimitate în susținerea tezei concursului de infracțiuni, soluție preluată și de majoritatea practicii judecătorești. Mai este cunoscută, de asemenea, forma *aberratio causae*, care este considerată ca o eroare neesențială asupra vinovăției, cu excepția acelor incriminări cu conținut închis, în care se specifică exact modalitatea prin care trebuie să se producă rezultatul, pentru ca fapta să constituie infracțiune.

În privința infracțiunii deviate prin eroare asupra identității obiectului material, doctrina și jurisprudența franceză sunt deasemenea partizane ale rezolvării în sensul reținerii unității de infracțiune⁵⁵. Cu privire la *aberratio ictus*, în mod identic, este majoritară opinia ce militează pentru reținerea unei singure infracțiuni, intenționate, comise împotriva persoanei efectiv lezate. S-a exprimat totuși și părerea contrară, ce sprijină soluția pluralității de infracțiuni⁵⁶.

⁵³ G. Bettioli, *Diritto penale, parte generale*, Padova, 1973, p. 463; V. Manzini, *Trattato di diritto penale italiano*, Torino, 1937, p. 51; F. Mantovani, *Diritto penale, parte generale*, Padova, 1992, p. 349; Tullio Padovani, *Diritto penale*, Milano, 1990, p. 281; - apud. G. Paraschiv, *op. cit.*, p. 76.

⁵⁴ Massimo Donini, *Illecito e colpevolezza nell'imputazione del reato*, Milano, 1991, p. 462-463, apud. G. Paraschiv, *op. cit.*, p. 76.

⁵⁵ G. Stefani, G. Laverseur, B. Bouloc, *Droit pénal général*, Dalloz, Paris, 1987, p. 425.

⁵⁶ M. Donnedieu de Vabres, *Traite de droit criminel et de législation pénale comparée*, Sirey, Paris, 1947, p. 84 – apud. G. Paraschiv, *op. cit.*, p. 78.

Amintim pe scurt și principalele tendințe ale doctrinei și jurisprudenței englezești, deși în acest caz avem de-a face cu un sistem de drept diferit de cele analizate până acum. Astfel, soluția unității infracționale este, în general, susținută cu privire la *error in persona*, spre diferență de cazul *aberratio ictus*, cu privire la care se accentuează necesitatea adoptării tezei concursului de infracțiuni⁵⁷.

CONSIDÉRATIONS À L'ÉGARD DE L'INSTITUTION DE L'INFRACTION DÉVIÉE

- Résumé -

Institution manquée d'une stipulation législative expresse, avec une existence pratique dérivée de la doctrine et la jurisprudence, de quelques particularités des cas concrets, l'infraction déviée implique une intéressante polémique en ce que concerne sa nature juridique: soit forme de l'unité naturelle d'infraction, soit modalité de manifestation d'une pluralité infracționnelle comprimée, sous la forme d'un concours idéal d'infracțiuni.

La doctrine n'a pas encore cristallisé suffisamment une définition concrète du concept de l'infraction déviée; dans la littérature de spécialité, cette institution est définie par deux de ses plus utilisées formes de manifestation, c'est-à-dire "error in persona/error in re" et "aberratio ictus". Mais, conjoint à celles-ci, la doctrine étrangère et parfois la législation d'autres états (par exemple, l'article 83 du Code Pénal Italien) signalent l'existence d'autre deux formes de manifestation de l'infraction déviée, surnommées "aberratio delicti" et "aberratio causae".

En appréciant qu'il est impropre de définir l'entier par une ou plusieurs de ses parties, on considère qu'un effort conjugué de la doctrine s'impose, à fin d'élaborer une définition d'ensemble de l'infraction déviée, qui comprenne l'essence de cette institution et permette d'encadrer dans son contenu toute forme de manifestation. Etant conscient de l'état primaire de la formulation et sa perfectibilité, on propose, quant même – comme point de départ dans cette direction – la suivante construction: *L'infraction déviée représente celle activité pénale illicite caractérisée par l'intervention d'un facteur accidentel, constant d'un fait imprévu par l'auteur, qui affecte soit la direction imprimée de l'élément matériel de la dimension objective soit, la représentation de l'agent concernant l'identité de l'objet matériel, impliquant en même temps une configuration spécifique de la dimension subjective et qui produit une déviation par rapport du résultat visée initialement.*

Cette étude se propose à réaliser une mise en revue des arguments pro et contre correspondant à chaque des deux thèses formules liées à la nature juridique de l'infraction déviée, l'auteur prenant une position partisane du point de vue qui soutient la solution du concours des infracțiuni, formé d'une tentative (par rapport à la victime visée par l'auteur) et une infraction coupable (celle effectivement produite dans la réalité concrète, mais contre une autre personne que celle visée).

⁵⁷ G. Williams, *Criminal Law. The general part*, Steven and Sons Limited, London, 1961, p. 20.